

## POSTANOWIENIE

Dnia 25 lutego 2020 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Piotr Prusinowski

w sprawie z powództwa D. A.  
przeciwko Szkole Podstawowej im. (...) w P.  
o zapłatę,  
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń  
Społecznych w dniu 25 lutego 2020 r.,  
skargi kasacyjnej powódki od wyroku Sądu Okręgowego w K.  
z dnia 25 maja 2018 r., sygn. akt III Pa (...),

- I. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- II. zasądza od powódki na rzecz pozwanej 2.025 zł (dwa tysiące dwadzieścia pięć) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

## UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 25 maja 2018 r. Sąd Okręgowy w K. na skutek apelacji Szkoły Podstawowej im. (...) w P. od wyroku Sądu Rejonowego w K. z dnia 28 grudnia 2017 r. zmienił zaskarżony wyrok w całości i oddalił powództwo D. A. o zapłatę.

W rozpoznawanej sprawie powódka wniosła o zasądzenie kwoty 44.726 zł za okres od 9.01.2013 r. do 30.08.2014 r. oraz 15.654,10 zł za okres od 1.09.2014 r. do dnia 31.03.2015 r. tytułem bezpodstawnie zatrzymanych kwot w związku z toczącym się postępowaniem dyscyplinarnym. W odpowiedzi na pozew pozwany wniósł o oddalenie powództwa wskazując, że postępowanie dyscyplinarne

nie zakończyło się umorzeniem z powodu braku dowodów, co obligowałoby do zwrotu zatrzymanych kwot wynagrodzenia, a jedynie umorzeniem z powodu przedawnienia karalności.

Zdaniem Sądu pierwszej instancji powództwo zasługiwało na uwzględnienie. Sąd zauważył, że po 1 stycznia 2013 r. zarzucane powódce czyny przedawniły się, co powinno skutkować umorzeniem postępowania dyscyplinarnego. Mimo takiego stanu rzeczy postępowanie dyscyplinarne nadal trwało i powódka była zawieszona, co skutkowało wstrzymaniem określonych kwot wynagrodzenia. W ocenie Sądu Rejonowego art. 84 ustawy Karta Nauczyciela dotyczy tylko okoliczności w niej wskazanych i nie można z treści tej normy wysnuć wniosku, iż wywodzi się z niej dyspozycja zakazu zwrotu wynagrodzenia w przypadku umorzenia postępowania dyscyplinarnego z powodu przedawnienia karalności. Zdaniem Sądu Rejonowego w stanie faktycznym sprawy zastosowanie znajdują przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu. Po stwierdzeniu przez Sąd Apelacyjny w (...) przedawnienia zarzucanego czynu powódce, ziściła się norma wskazana w art. 405 k.c. Pozwana szkoła nie wypłacając wynagrodzenia wzbogaciła się uzyskując korzyść majątkową kosztem majątku powódki.

Zdaniem Sądu Okręgowego oparcie roszczenia na podstawie przepisów kodeksu cywilnego dotyczących bezpodstawnego wzbogacenia, to jest art. 405 k.c. w zw. z art. 300 k.p. było nieuzasadnione. W odniesieniu do dopuszczalności stosowania Kodeksu cywilnego przewidziane są dwa warunki: nieuregulowanie sprawy przepisami prawa pracy oraz niesprzeczność przepisu kodeksu cywilnego z zasadami prawa pracy. W ocenie Sądu Okręgowego przepisy prawa pracy w sposób wyczerpujący regulują stosunki będące przedmiotem rozpoznania - w szczególności obowiązujący wówczas art. 84 ustawy Karta Nauczyciela (obecnie art. 85u ust. 4 ustawy Karta Nauczyciela). Przepis ten w sposób wyczerpujący reguluje kwestię wynagrodzenia nauczyciela, który został zawieszony w pełnieniu obowiązków, zarówno co do przesłanek uzasadniających ograniczenie tego wynagrodzenia jak i okoliczności ewentualnego zwrotu zatrzymanych kwot wynagrodzenia, a także reguluje kwestię przysługiwania w okresie zawieszenia dodatków do wynagrodzenia i wynagrodzenia za godziny nadliczbowe. Nie było więc podstaw do posiłkowania się przez Sąd pierwszej instancji przepisami

wynikającymi z kodeksu cywilnego. Niezależnie od powyższego zdaniem Sądu Okręgowego nie było żadnych podstaw aby przyjąć, że roszczenie powódki znajduje uzasadnienie w przepisach o bezpodstawnym wzbogaceniu. Zarówno w doktrynie, jak i orzecznictwie dominuje pogląd, że zobowiązanie z tytułu bezpodstawnego wzbogacenia powstaje w razie spełnienia następujących przesłanek: wzbogacenia, zubożenia, związku między wzbogaceniem i zubożeniem oraz braku podstawy prawnej wzbogacenia. Natomiast pozwany zawieszając powódkę w wykonywaniu obowiązków nauczyciela musiał zapewnić wykonywanie zadań wykonywanych dotychczas przez powódkę w zakresie nauczania i edukacji szkolnej poprzez zatrudnienie innego nauczyciela, a za wykonaną pracę musiał wypłacić wynagrodzenie. Sąd Okręgowy wskazał, że zgodnie z treścią art. 84 ust. 5 Karty Nauczyciela (a obecnie art. 85u ust. 4) zatrzymane nauczycielowi wynagrodzenie należy zwrócić jedynie w przypadku, gdy postępowanie karne lub dyscyplinarne zakończy się w określony sposób, to jest umorzeniem z braku dowodów winy albo wydaniem orzeczenia lub wyroku uniewinniającego. Oznacza to, że umorzenie postępowania dyscyplinarnego lub karnego z innych przyczyn aniżeli brak dowodów winy nie stanowi podstawy do zwrotu zatrzymanego wynagrodzenia. Skoro zatem postępowanie dyscyplinarne, które toczyło się przeciwko powódce zostało umorzone z powodu przedawnienia karalności czynów, a postępowanie karne zostało warunkowo umorzone, to nie spełniła ona przesłanek wymaganych przepisem art. 84 ust. 5 Karty Nauczyciela do zwrotu zatrzymanego wynagrodzenia.

Skargę kasacyjną oparto na naruszeniu prawa materialnego: art. 405 k.c. w związku z art. 300 k.p. przez jego niezastosowanie oraz błędne zastosowanie normy prawnej zawartej w art. 84 ust. 5 (obecnie art. 85u ust. 4) Karty Nauczyciela polegające na ocenie, że norma prawna zawarta w niniejszym przepisie w sposób wyczerpujący reguluje kwestię wynagrodzenia nauczyciela, który został zawieszony w pełnieniu obowiązków, zarówno co do przesłanek uzasadniających ograniczenie tego wynagrodzenia jak i okoliczności ewentualnego zwrotu zatrzymanych kwot wynagrodzenia w sytuacji, gdy powódka nie wskazywała podstawy prawnej dochodzonego roszczenia.

Zdaniem skarżącej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona na skutek naruszenia przez Sąd Okręgowy w K. norm prawa materialnego: art. 85u ust. 4 Karty Nauczyciela poprzez jego błędne zastosowanie i w konsekwencji naruszenie prawa materialnego art. 405 k.c. w związku z art. 300 k.p. poprzez jego niezastosowanie, a tym samym bezprawne pozbawienie powódki możliwości dochodzenia należnego jej wynagrodzenia. Powódka wbrew ustaleniom zawartym z zaskarżonym wyroku nie dochodziła należnego jej wynagrodzenia w oparciu o przepisy art. 85u ust. 4 Karty Nauczyciela, na których przepisach rozstrzygnięcie oparł Sąd Okręgowy w K. Zdaniem skarżącej orzeczenie Sądu drugiej instancji w sposób rażący narusza wymienione przepisy prawa materialnego co potwierdza, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Brak jest podstaw uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W myśl art. 398<sup>9</sup> § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Ujęta w art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 4 k.p.c. przesłanka ma miejsce wtedy, gdy zasadność podniesionych w niej zarzutów wynika *prima facie*, bez głębszej analizy prawnej. Dotyczy to więc jedynie uchybień przepisom prawa materialnego albo procesowego, zarzucanym sądowi drugiej instancji, o charakterze elementarnym polegających w szczególności na oparciu rozstrzygnięcia na wykładni przepisu oczywiście sprzecznej z jednolitą i ugruntowaną jego wykładnią przyjmowaną w orzecznictwie i nauce prawa, na zastosowaniu przepisu, który już nie obowiązywał, względnie na oczywiście błędnym zastosowaniu określonego przepisu w ustalonym stanie faktycznym (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 6 listopada 2015 r., IV CSK 263/15, LEX nr 1940571). Oczywiście jest przy tym tylko to, co można dostrzec bez potrzeby głębszej analizy, czy przeprowadzenia dłuższych badań lub

dociekań. Zarzucane uchybienia muszą zatem mieć kwalifikowany charakter i być dostrzegalne w sposób oczywisty dla przeciętnego prawnika (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 12 grudnia 2000 r., V CKN 1780/00, OSNC 2001 nr 3, poz. 52; z dnia 22 marca 2001 r., V CZ 131/00, OSNC 2001 nr 10, poz. 156). W przyczynie kasacyjnej określonej w art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 4 k.p.c. nie chodzi o wskazanie naruszenia prawa przez sąd *meriti*, choćby oczywistego, co dotyczy zwłaszcza uchybień w sferze prawa procesowego, lecz o to, aby wykazane uchybienia sądu skutkowały wydaniem oczywiście nieprawidłowego orzeczenia (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 7 stycznia 2003 r., I PK 227/02, OSNP 2004 nr 13, poz. 230; z dnia 11 stycznia 2008 r., I UK 285/07, LEX nr 442743; z dnia 28 lutego 2012 r., I PK 157/11, LEX nr 1215115). W rozpoznawanej sprawie skarżąca nie wykazała istnienia tak rozumianej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

W pierwszej kolejności zauważyć należy, że w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie wskazała jakichkolwiek argumentów prawnych, świadczących o tym, dlaczego zarzucane uchybienia mają jej zdaniem kwalifikowany charakter. Tymczasem w orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntowane jest stanowisko, że w wypadku, gdy strona skarżąca twierdzi, że jej skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, powinna przedstawić argumentację prawną, wyjaśniającą w czym ta oczywistość się wyraża oraz uzasadnić to twierdzenie (postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 23 maja 2018 r., I CSK 36/18, LEX nr 2508116; z dnia 29 maja 2018 r., I CSK 42/18, LEX nr 2508120). Wywód prawny wskazujący, w czym wyraża się ta "oczywistość" winien znaleźć się w uzasadnieniu wniosku (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 24 kwietnia 2018 r., III UK 127/17, LEX nr 2496323). O tym, że skarga jest oczywiście uzasadniona, nie może decydować argumentacja zawarta w uzasadnieniu jej podstaw (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 kwietnia 2018 r., II UK 277/17, LEX nr 2490632). W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie został wykorzystany dorobek orzecznictwa i doktryny w zakresie warunków prawnych, jakie muszą zostać spełnione, aby można stwierdzić spełnienie przesłanek określonych w art. 398<sup>9</sup> § 1 pkt 4 k.p.c. Przepisu tego nie wystarczy tylko powołać, lecz trzeba mieć na uwadze, że dąży się do wzruszenia

prawomocnego orzeczenia sądowego przez zastosowanie nadzwyczajnego środka zaskarżenia.

Skarżąca podniosła, że nie dochodziła należnego jej wynagrodzenia w oparciu o przepisy art. 85u ust. 4 Karty Nauczyciela, na których rozstrzygnięcie oparł Sąd Okręgowy w K. W tym kontekście zauważyć należy, że związanie sądu przy wyrokowaniu żądaniem jest wyrazem obowiązywania zasady dyspozycyjności i oznacza niedopuszczalność orzekania co do przedmiotu, który nie był nim objęty ani też ponad żądanie (art. 321 k.p.c.). W uzasadnieniu wyroku z 28 marca 2014 r., III CSK 156/13 (niepubl.) Sąd Najwyższy wyjaśnił, że ustawodawca nie wymaga, aby powód określał podstawę prawną dochodzonego żądania, gdyż jego kwalifikacja prawna jest obowiązkiem sądu. Oznacza to, że nawet wskazanie jej przez powoda nie jest wiążące dla sądu, który w ramach dokonywanej subsumcji jest zobowiązany do oceny roszczenia w aspekcie wszystkich przepisów prawnych, które powinny być zastosowane jako mające oparcie w ustalonych faktach (por. orzeczenia Sądu Najwyższego z 13 czerwca 1947 r., C III 137/47, OSNC 1948 nr 1, poz. 20, z 2 maja 1957 r., II CR 305/57, OSNC 1958 nr 3, poz. 72, wyrok z 15 września 2004 r., III CK 352/03, niepubl.). Jednolite jest stanowisko Sądu Najwyższego, akceptowane w doktrynie, że przyjęcie przez sąd innej podstawy prawnej niż wskazana przez powoda nie stanowi wyjścia poza granice żądania, określone w art. 321 k.p.c., gdyż w sposób niekwestionowany działa w procesie cywilnym zasada *da mihi factum, dabo tibi ius*. Wystąpienie powinności sądu oparcia rozstrzygnięcia na innej podstawie prawnej niż wskazana przez powoda może wynikać z okoliczności konkretnej sprawy (wyrok Sądu Najwyższego z 24 maja 2007 r., V CSK 25/07, OSNC-ZD 2008/2/32).

Odnosząc się na marginesie rozważań do problematyki wynagrodzenia nauczyciela w czasie zawieszenia w pełnieniu obowiązków, godzi się przypomnieć, że wynagrodzenie przysługuje za pracę wykonaną (art. 80 zdanie pierwsze k.p.), natomiast za czas niewykonywania pracy pracownik zachowuje prawo do wynagrodzenia tylko wówczas, gdy przepisy prawa pracy tak stanowią (zdanie drugie tego przepisu). Oznacza to, że jeżeli pracownik faktycznie pracy nie wykonał, to świadczenie pracodawcy uzależnione jest od szczególnej podstawy prawnej ustanowionej w przepisach prawa pracy, które przyznają pracownikowi za czas

niewykonywania pracy wynagrodzenie na warunkach i w wysokości wynikającej z wyraźnej i konkretnej regulacji normatywnej, której nie można domniemywać ani interpretować rozszerzająco. Jak wskazał Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 23 kwietnia 2015 r. (III PK 160/14, LEX nr 1678969) taką szczególną regulacją są przepisy Karty Nauczyciela normujące problematykę wynagrodzenia nauczyciela w okresie zawieszenia go w pełnieniu obowiązków. Zgodnie z art. 84 ust. 1, 2 i 5 (obecnie art. 85u) Karty Nauczyciela wynagrodzenie zasadnicze nauczyciela w okresie zawieszenia w pełnieniu obowiązków może ulec ograniczeniu, a tymczasowo aresztowanego ulega ograniczeniu najwyżej do połowy, w zależności od stanu rodzinnego nauczyciela, począwszy od pierwszego dnia miesiąca kalendarzowego następującego po miesiącu, w którym nastąpiło zawieszenie. W okresie zawieszenia w pełnieniu obowiązków nie przysługują dodatki oraz wynagrodzenie za godziny nadwymiarowe. Jeżeli postępowanie dyscyplinarne lub karne zakończy się umorzeniem z braku dowodów winy albo wydaniem orzeczenia lub wyroku uniewinniającego, nauczycielowi należy zwrócić zatrzymane kwoty wynagrodzenia. Zatrzymana z mocy tychże przepisów kwota wynagrodzenia nie jest więc wypłacana w terminach wypłaty wynagrodzeń pracowniczych, lecz podlega zwrotowi w razie wystąpienia któregoś ze zdarzeń wymienionych w art. 84 ust. 5 Karty Nauczyciela. Według normy prawnej zawartej w art. 84 ust. 5 (obecnie art. 85u ust. 4) Karty Nauczyciela w dwóch sytuacjach należy zwrócić nauczycielowi "zatrzymane" wynagrodzenie: wówczas, gdy postępowanie karne lub dyscyplinarne zakończyło się uniewinnieniem, a także - umorzeniem "z braku dowodów winy". Przesłanka braku dowodów (jako podstawa umorzenia postępowania) nie może być rozumiana jako oznaczająca brak dowodów popełnienia przestępstwa lub deliktu dyscyplinarnego. W takim bowiem razie następuje niewątpliwie wydanie wyroku lub orzeczenia uniewinniającego. Skoro obok wydania wyroku uniewinniającego przewidziano umorzenie z braku dowodów winy należy odrzucić możliwość rozumienia obu tych przesłanek jako odnoszących się do takiej samej sytuacji. Brak dowodów będący przesłanką umorzenia postępowania a nie uniewinnienia został powiązany z winą, a nie z popełnieniem zarzucanego czynu. Chodzi zatem o okoliczności wyłączające winę, do których należy zaliczyć niewątpliwie zniesienie z powodu zaburzeń natury psychicznej

możliwości rozpoznania znaczenia czynów i pokierowania swoim postępowaniem przez sprawcę czynu (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 lutego 2008 r., I PK 212/07, OSNP 2009 nr 11-12, poz. 136).

Z uwagi na powyższe, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398<sup>9</sup> § 2 k.p.c. orzekł jak w sentencji. O kosztach procesu rozstrzygnięto na podstawie reguły z art. 98 § 1 k.p.c. i art. 99 k.p.c. w związku z art. 398<sup>21</sup> k.p.c.